YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)
16 päivänä lokakuuta 2001 *

Asiassa C-212/00,

jonka Tribunal du travail de Mons (Belgia) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Salvatore Stallone

vastaan

Office national de l'emploi (ONEM)

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), 1 artiklan f alakohdan i alakohdan ja 68 artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari C. Gulmann (esittelevä tuomari), joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtävää, sekä tuomarit J.-P. Puissochet ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: osastopäällikkö D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Stallone, edustajaan ammattiyhdistyksen edustaja D. Rossini,

— l'Office national de l'emploi (ONEM), edustajanaan avocat A. Bridoux-Culem,

— Belgian hallitus, asiamiehenään A. Snoecx,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään R. Silva de Lapuerta,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään P. Hillenkamp ja D. Martin,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Stallonen, Belgian hallituksen ja komission 29.3.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.6.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal du travail de Mons on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 24.5.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 30.5.2000, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin

työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1; jäljempänä asetus), 1 artiklan f alakohdan i alakohdan ja 68 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa ovat asianosaisina Stallone ja L'Office national de l'emploi (jäljempänä ONEM) ja joka koskee ONEM:n päätöstä, jolla se kieltäytyi maksamasta Stallonelle korotettua työttömyyskorvausta eli niin sanottua "perheenpään" työttömyyskorvausta.

Asiaan sovellettavat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Asetuksen 1 artiklassa, jonka otsikkona on "määritelmät", säädetään seuraavaa:

"Tässä asetuksessa:

— —

f) i) 'perheenjäsenellä' tarkoitetaan henkilöä, joka määritellään tai tunnustetaan perheenjäseneksi tai osoitetaan talouteen kuuluvaksi jäseneksi lainsäädännössä, jonka perusteella etuudet annetaan — — kuitenkin jos sanotussa lainsäädännössä perheenjäseneksi tai talouteen kuuluvaksi henkilöksi katsotaan vain henkilö, joka asuu samassa taloudessa kuin palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, tämä edellytys katsotaan täytetyksi, jos se, jonka etua asia koskee, on pääasiallisesti riippuvainen tästä henkilöstä. — — "

4 Asetuksen II osaston 6 luvussa, jonka otsikkona on "työttömyysetuudet", olevan 68 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Sellaisen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen, jonka lainsäädännön mukaan edellytetään, että etuuksien määrä vaihtelee perheenjäsenten lukumäärän mukaan, on otettava huomioon myös sen, jonka etua asia koskee, perheenjäsenet, jotka asuvat toisen jäsenvaltion alueella, niin kuin he asuisivat toimivaltaisen valtion alueella. Tätä säännöstä ei sovelleta, jos perheenjäsenten asuinmaassa toisella henkilöllä on oikeus työttömyysetuuksiin, joiden laskemisessa perheenjäsenet otetaan huomioon".

Kansallinen lainsäädäntö

5 Työttömyysturvasta 25.11.1991 tehdyn kuninkaan päätöksen (Moniteur belge 31.12.1991, s. 29888; jäljempänä kuninkaan päätös) 66 §:n mukaan työttömän tavanomaisen asuinpaikan on tässä pykälässä tarkoitetun tuen saamiseksi oltava Belgiassa; lisäksi hänen on tosiasiallisesti asuttava Belgiassa.

6 Kuninkaan päätöksen 110 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Perheen huoltajana toimivalla työntekijällä tarkoitetaan työntekijää, joka:

1) asuu sellaisen puolison kanssa, jolla ei ole ansiotuloja tai niitä korvaavia tuloja; tällöin ei oteta huomioon muiden sellaisten henkilöiden tuloja, joiden kanssa työntekijä asuu,

2) ei asu puolison vaan yksinomaan seuraavien henkilöiden kanssa:

a) yhden tai useamman lapsen kanssa sillä edellytyksellä, että työntekijällä on oikeus saada perheavustusta ainakin yhdestä näistä lapsista tai että kenelläkään näistä ei ole ansiotuloja tai niitä korvaavia tuloja,

b) yhden tai useamman lapsen ja korkeintaan kolmannen asteen muun sukulaisen tai avioliiton kautta sukulaisuussuhteessa olevan henkilön kanssa, sillä edellytyksellä, että työntekijällä on oikeus saada perheavustusta ainakin yhdestä näistä lapsista ja että yhdelläkään näistä sukulaisista tai avioliiton kautta sukulaisuussuhteessa olevista henkilöistä ei ole ansiotuloja tai niitä korvaavia tuloja,

c) yhden tai useamman korkeintaan kolmannen asteen sukulaisen tai avioliiton kautta sukulaisuussuhteessa olevan henkilön kanssa sillä edellytyksellä, että yhdelläkään näistä ei ole ansiotuloja tai niitä korvaavia tuloja.

— — "

7 Kuninkaan päätöksen 114 §:n 3 momentissa säädetään, että perheen huoltajana toimivan työntekijän työttömyyskorvauksen peruspäivärahaa korotetaan työttömyyden keston ajan ainoan tulonlähteenmenetyksen vuoksi myönnetyllä lisäosalla, joka on suuruudeltaan viisi prosenttia keskimääräisestä peruspäivärahasta.

8 Kuninkaan päätöksen täytäntöönpanosäännöksistä 26.11.1991 tehdyn ministerin päätöksen (Moniteur belge, 25.1.1992, s. 1593) 59 §:ssä säädetään käsitteen "asua yhdessä" osalta seuraavaa:

"'Yhdessä asuminen' tarkoittaa, että kaksi tai useampi henkilö asuu yhdessä samassa taloudessa järjestäen taloudenhoitoon liittyvät kysymykset pääasiallisesti yhdessä.

Myös sellaisten saman kotitalouden jäsenten katsotaan asuvan yhdessä, jotka

1) on kutsuttu puolustusvoimien palvelukseen tai suorittavat siviilipalvelusta

2) on tuomittu vankilaan tai sijoitettu mielisairaalaan, 12 ensimmäisen kuukauden ajan,

3) asuvat ammatillisista syistä väliaikaisesti toisessa asunnossa."

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

9 Asiakirjoista ilmenee, että Stallone on Belgiassa asuva Italian kansalainen. Stallonen työskenneltyä Belgiassa 16.5.1977—19.2.1978 välisen ajanjakson ajan hänelle myönnettiin Belgiassa ensimmäisen kerran työttömyyskorvausta 20.2.1978. Hakiessaan tätä työttömyyskorvausta Stallone ilmoitti asuvansa yhdessä puolisonsa ja yhden lapsensa kanssa.

10 ONEM:n kirjallisista huomautuksista ilmenee, että Stallonen puoliso ja lapset asuivat Belgiassa Stallonen kanssa 1.5.1991 asti, jolloin he palasivat Italiaan asumaan.

11 Pääasian kantaja haki 20.9.1993 ONEM:ltä lomakkeella "Pakottavasta syystä sovellettavaa poikkeusta koskeva hakemus" "perheenpäälle" maksettavaa työttömyyskorvausta eli korotettua työttömyyskorvausta, jota maksetaan kuninkaan päätöksen 110 §:n 1 momentissa tarkoitetuille perheen huoltajana toimiville

työntekijöille. Hänen hakemuksensa perustui siihen, että vaikka Stallonen puoliso ja lapset asuvat Italiassa, he ovat hänen huollettavinaan.

12 ONEM hylkäsi Stallonen hakemuksen, mutta vaikuttaa siltä, että se ei ilmoittanut hänelle tästä hylkäyspäätöksestään. Stallone sai tiedon hakemuksensa hylkäämisestä sattumalta 1.12.1993 käydessään työttömyyskorvauksen maksamisessa toimivaltaisessa laitoksessa.

13 ONEM:n hylättyä Stallonen hakemuksen hän nosti tästä hylkäyspäätöksestä kanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa. Belgian lainsäädännön ja yhteisön oikeuden säännösten välillä olevan ilmeisen ristiriidan vuoksi Tribunal du travail de Mons päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko työttömyysturvasta 25.11.1991 tehdyn kuninkaan päätöksen 110 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, jossa korotetun työttömyyskorvauksen saamisedellytykseksi asetetaan se, että edunsaaja asuu yhdessä tiettyjen perheenjäsenten kanssa, eikä pelkästään sitä, että nämä ovat pääasiallisesti tai tosiasiallisesti edunsaajan huollettavina, ristiriidassa EY:n perustamissopimusten, yhteisön säädösten ja erityisesti 2.12.1996 annetun neuvoston asetuksen N:o 118/97 1 artiklan f alakohdan ja 68 artiklan 2 kohdan kanssa, sellaisina kuin ne ovat voimassa tällä hetkellä tai ovat olleet voimassa ajanjaksona, joka alkoi 1.12.1990 ja päättyy tähän päivään?"

14 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa ennen kaikkea selvittää, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen säännös, jonka mukaan korotetun työttömyyskorvauksen maksamisedellytykseksi asetetaan se, että työtön asuu toimivaltaisen jäsenvaltion alueella yhdessä perheenjäsentensä kanssa,

ristiriidassa asetuksen 1 artiklan f kohdan i alakohdan kanssa tulkittavan asetuksen 68 artiklan 2 kohdan kanssa.

15 Aluksi on huomattava, että asetuksen 68 artiklan 2 kohdassa säädetään, että "sellaisen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen, jonka lainsäädännön mukaan edellytetään, että etuuksien määrä vaihtelee perheenjäsenten lukumäärän mukaan, on otettava huomioon myös sen, jonka etua asia koskee, perheenjäsenet, jotka asuvat toisen jäsenvaltion alueella, niin kuin he asuisivat toimivaltaisen valtion alueella".

16 Kuten komissio täydellä syyllä huomauttaa, tämän säännöksen perusperiaatteena on se, että työtöntä, jonka asuu perheensä kanssa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ei voida kohdella eri tavoin kuin työtöntä, jonka perheenjäsenet asuvat toisen jäsenvaltion alueella. Asetuksen 68 artiklan 2 kohdan tavoitteena on estää siirtotyöläisten välillinen syrjintä, sillä edellytys perheenjäsenten asumisesta toimivaltaisen jäsenvaltion alueella kohdistuu ennen kaikkea heihin. Kyseisessä säännöksessä siis ilmaistaan konkreettisesti asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa vahvistettu yhdenvertaisen kohtelun sääntö.

17 On vielä huomattava, että asetuksen 68 artiklan 2 kohtaa sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen kansalliseen lainsäädäntöön, joka merkitsee implisiittisesti edellytystä, jonka mukaan perheenjäsenten on asuttava valtion alueella, koska työttömyyskorvausta maksetaan ainoastaan siellä tosiasiallisesti asuville työttömille, kuten kansallinen tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyynnössään.

18 ONEM on siis väärässä väittäessään, että asetuksen 68 artiklan 2 kohtaa ei sovelleta esillä olevaan riita-asiaan sen vuoksi, että korotetun työttömyys-

korvauksen saamiseksi on riittävää, kun työtön asuu yhdessä jonkun 110 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön kanssa, ja että lisäksi kyseisen etuuden määrä sitä paitsi "ei vaihtele perheenjäsenten lukumäärän mukaan". Se, että tätä säännöstä tulkittaisiin näin suppeasti, olisi nimittäin sillä olevan tavoitteen vastaista, sellaisena kuin se määritellään edellä 16 kohdassa (ks. vastaavasti asia C-66/92, Acciardi, tuomio 2.8.1993, Kok. 1993, s. I-4567, 22—26 kohta).

19 Lisäksi on hylättävä ONEM:n ja Belgian hallituksen väite, jonka mukaan asetuksen 68 artiklan 2 kohtaa ei sovelleta pääasiassa kyseessä olevaan kansalliseen lainsäädäntöön, koska siinä ei edellytetä asumista vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaan asetetaan korotetun työttömyyskorvauksen saamisedellytykseksi se, että työttömän osoitetaan asuvan yhdessä perheenjäsentensä kanssa, mikä on perusteltua sen valvomiseksi, että perheenjäsenet todella ovat työttömän huollettavina.

20 Tältä osin on muistettava, kuten komissio täydellä syyllä huomauttaa, että ilmaus "perheenjäsen" määritellään asetuksen soveltamiseksi sen 1 artiklan f alakohdan i alakohdassa, ja tämän määritelmän mukaan siinä tapauksessa, että lainsäädännössä katsotaan perheenjäseneksi vain henkilö, joka asuu samassa taloudessa kuin työntekijä, tämä edellytys katsotaan täytetyksi, jos se, jonka etua asia koskee, on pääasiallisesti tämän henkilön huollettavana.

21 Tämä määritelmä huomioon ottaen asetuksen 68 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan kansalliseen lainsäädäntöön, jonka mukaan korotetun työttömyyskorvauksen saannin edellytykseksi asetetaan se, että työtön asuu yhdessä hänen huollettavanaan olevien perheenjäsenten kanssa.

22 Tästä seuraa myös, että paitsi että ONEM:n ja Belgian hallituksen mainitsemien kaltaisilla valvontaa koskevilla syillä ei voida perustella yhdessä asumista koskevaa edellytystä, josta seuraa, että henkilö, jonka huollettavana on toisessa jäsenvaltiossa asuvia perheenjäseniä, ei voi saada korotettua työttömyyskorvausta, ellei viedä "perheenjäsenen" määritelmältä sen tehokasta vaikutusta.

23 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan korotetun työttömyyskorvauksen saamisedellytykseksi asetetaan se, että työtön asuu yhdessä perheenjäsentensä kanssa toimivaltaisen jäsenvaltion alueella, on ristiriidassa asetuksen 1 artiklan f alakohdan i alakohdan kanssa tulkittavan asetuksen 68 artiklan 2 kohdan kanssa.

24 On täsmennettävä, että tämä asetuksen 68 artiklan 2 kohdasta ja 1 artiklan f alakohdan i alakohdasta ilmenevä tulkinta on sama koko sen ajanjakson, jonka ennakkoratkaisukysymys kattaa, sillä kyseiset säännökset ovat säilyneet tämän ajanjakson pääasiallisesti muuttumattomina.

Oikeudenkäyntikulut

25 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Belgian ja Espanjan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut Tribunal du travail de Monsin 24.5.2000 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan korotetun työttömyyskorvauksen saamisedellytykseksi asetetaan se, että työtön asuu yhdessä perheenjäsentensä kanssa toimivaltaisen jäsenvaltion alueella, on ristiriidassa sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97, 1 artiklan f alakohdan i alakohdan kanssa tulkittavan asetuksen 68 artiklan 2 kohdan kanssa.

Gulmann Puissochet Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä lokakuuta 2001.

R. Grass

kirjaaja

F. Macken

kolmannen jaoston puheenjohtaja